

SAHİH HALVETİN NİKÂH AKDİNİN HÜKÜMLERİNE ETKİSİ

Recep ÖZDEMİR*

Öz

Evli olmayan ve aralarında devamlı bir evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının, kimsenin göremeyeceği bir yerde baş başa kalması İslâmiyet'te yasaklanmıştır. Meşru bir evlilik hayatını ilgilendiren sahih halvet, hukuken geçerli bir nikâh akdinden sonra eşlerin başkalarının kendilerini görmeyeceklerinden emin olabilecekleri kapalı bir yerde baş başa kalmalarını ifade eden fikhî bir terimdir. Bu terimle, kadın ve erkeğin nikâh akdi sonrasında başkalarının muttali olamayacağı kapalı bir mekânda, cinsî münasebete bedeni, hukuki ve tabii bir engelin bulunmaması şartıyla baş başa kalmasının hukuki durum ifade edilir. Sahih halvet, kadının sosyal durumunu, mehir, nesep, iddet gibi maddî ve mânevî haklarını ve görevlerini yakından ilgilendirdiğinden fakihler bu konuyu ayrıntılı olarak ele almıştır. Bu çalışmada fakihlerin sahih halvetle ilgili görüşleri, günümüzün şartları dikkate alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nikâh, Sahih Halvet, İslam hukuku, Akit, Talak

THE EFFECT OF EL-HALVATU'S-SAHİH (LEGAL/ LEGİTİMATE ASSOCIATION AFTER MARRIAGE CONTRACT) ON PROVISIONS OF DIVORCE

Abstract

It is forbidden in Islam a man staying who is not married and does not have a permanent marriage with alone a woman with the same qualities in a place where no one can see. el-Halvatu's-Sahih (legal/legitimate association after marriage contract) which happens after the marriage ceremony, is a legal term that states that spouses stay together after a legally valid marriage ceremony in a closed place where others are sure they will not see themselves. In this term, is expressed the legal status of the man and woman standing alone after the marriage contract in an enclosed space that no one else can see provided that there is no legal or natural obstacle. Because the el-halvatu's-sahih has a close relation to the social status of the woman and the material and moral rights and duties of the wife, the jurists addressed this issue in detail. In this study, the opinions of the masters about the el-halvatu's-sahih will be evaluated by considering the conditions of today.

Keywords: Marriage, Sahih Halvet, Islamic Law, Contract, Divorce

---

* Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Fıkıh Anabilim Dalı.
celoglu23@gmail.com

Giriş

İslâm, insanın yeryüzünde mutlu olmasını sağlamak gayesiyle çeşitli hükümler koymuştur. Hükümler vaz edilirken mutlaka insanın yararına olmak üzere bir takım gaye ve hedefler gözetilmiş; insanın yararına olmayan, hukuk düşüncesine ve gayesine uymayan hiçbir hüküm vaz edilmemiştir. İslâm hukuk literatüründe “*makasidu’ş-şeria*” kavramıyla ifade edilen şeriata genel gayelerinin temel amacı, insanın dünya hayatında temel insan haklarına uygun ve mutlu bir yaşamı sürdürmesini temin etmektir.¹

İslam’ın temel hedefleri ve bu hedefler çerçevesinde konulan hükümler aynı kategoride değildir. Zarûriyyât, haciyât ve tahsiniyyât şeklinde üçlü bir ayırımı tâbi tutulan İslam’ın temel hedeflerinin derecesi konu aldığı şeyin durumuna göre farklılık arz etmektedir. “*Zaruriyat-ı diniyye*” diye ifade edilen ve dinin, canın, aklın, neslin ve malın korunmasından oluşan şeyler, İslâm’ın güvence altına aldığı temel öğeleri teşkil etmektedir. Zâruriyyât, toplumsal düzenin varlığı kendi varlığına bağlı olduğu, korunması mutlak talep edilen, varlığı zaruri olan durumlardır. Bunların çiğnenmesi durumunda yeryüzünde düzen bozulacak, birey ve toplumun geleceği tehlikeye girecek bunun sonucunda bütün insanlık ve yeryüzü bozulmaya ve dağılmaya yüz tutacaktır.²

İnsan, tabiatı itibariyle canlı bir varlık olmakla birlikte, diğer canlılardan farklı olarak onurlu ve yüce bir gaye için yaratılmıştır. Bu yüzden onun üremesi ve neslini devam ettirmesi diğer canlılardan farklı olarak belli bir disipline bağlanmıştır. İslâm’ın ana hedefleri arasında yer alan neslin var olması ve korunması için bir takım hukuki işlemlerin yapılması emredilmiş ve neslin yok olması ve karışmasına sebep olan fiillere yönelik bir takım cezalar ön görülmüştür.³ Bu bağlamda neslin korunması için İslâm zinayı yasaklamış⁴; kadın-erkek ilişkilerine yönelik bazı düzenlemelere yer vermiş; meşru ilişkinin temelini oluşturan nikâh akdini meşru kılmıştır.⁵ Bunun yanı sıra iffetli birine zina isnat etmek (kazf) suç sayılmış; karşılığında bir ceza belirlenmiştir.⁶

İslâm hukukçuları İslâm’ın temel hedefleri arasında yer alan neslin korunmasıyla ilgili hükümleri dikkatli bir şekilde analiz etmiş; özellikle nikâh akdinin hükümleriyle ilgili önemli sonuçlara ulaşmışlardır. Nikâh akdi temelde evlenen

1 İbnu’l Kayyim, Ebî Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr Eyyüb, *’lâmu’l-Muvakkîn an Rabbi’l-Âlemîn I-VII*, Dâru’l-İbn Cevziyye, Riyad 1423, III, s. 3; Saffet, Köse, *İslâm Hukukuna Giriş*, Hikmetevi Yay., İstanbul 2012, s. 111; Pekcan, Ali, *İslâm Hukukunda Gaye Problemi*, Ek Kitap, İstanbul 2012, s. 139.

2 İbn Aşûr, Muhammed Tahir, *Makâsиду’ş-Şeriatu’l-İslâmiyye*, trc. Mehmet Erdoğan-Vecdi Akyüz, Rağbet Yay., İstanbul 2013, s. 79; Köse, s. 112.

3 Köse, s. 117.

4 İsrâ, 17/32.

5 Nisâ, 4/3.

6 Nûr, 24/4-5, 9.

kadının hukukî durumunu ve haklarını güvence altına almaya yönelik bir işlem olduğundan İslâm hukukçuları akitten sonra yaşanabilecek boşanmaya bağlı olarak kadınla erkeğin cinsel münasebette bulunup bulunmamasına göre konuyla ilgili âyetleri yorumlayarak farklı hükümler ortaya koymuşlardır. Cinsel münasebetin gerçekleşmesi şüphesine açık olan sahih halvetle ilgili değerlendirmeler İslâm hukukçularının bu çabalarının farklı bir yönüne işaret etmektedir.

İslâm hukukçularının hukukî olanı ortaya koymaya matuf çabalarının bir örneğini teşkil eden bu çalışmada Bakara sûresinin 237. Âyetiyle Ahzâb sûresinin 49. âyetinde geçen “temessühünne” ve Nisa sûresinin 21. âyetinde geçen “efdâ” kelimesini sahih bir nikâh akdinden sonra tarafların baş başa kalması (el-halvetu’s-sahih) şeklinde anlayanlarla her iki kelimenin zıfafa delâlet ettiğini iddia edenlerin görüşleri mukayeseli olarak ele alınacaktır. Sahih halvete geçmeden önce evlilikten önceki kadın erkek ilişkileriyle ilgili olan halvet konusuna yer verilecek, meşru ve gayrimeşru birlikteliğin ölçüleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1. Halvetin Tanımı

Halvet sözlük anlamı itibariyle, “bir mekânda hiçbir şeyin, hiçbir kimsenin olmaması, bir kimsenin biriyle ya da kendisiyle baş başa kalması”⁷ anlamlarına gelir. Fıkıh literatüründe halvet kelimesi iki anlamda kullanılır. Aralarında nikâh bağı olmayan, evlenmeleri önünde hiçbir engel bulunmayan bir kadınla erkeğin yalnız kalması halvet kelimesiyle ifade edildiği gibi mutlak olarak kullanıldığında sahih bir nikâh akdinden sonra, cinsel münasebetten önce erkek ile kadının kimsenin muttali olmayacağı bir yerde baş başa kalmasını ifade eder. Halvetin bu ikinci anlamı daha çok “el-halvetu’s-sahih” şeklindeki terkiplerle ifade edilir.⁸ İnfirâd, uzlet, setr, ifdâ gibi anlamında gizlilik ve kapalılık bulunan kelimeler de sözlük anlamı bakımından halvet kelimesinin yerine kullanılmaktadır.⁹ Ayrıca irhâu’l-setr kelimesi de çeşitli yerlerde özellikle fıkıh literatüründe ele alınan sahih halveti ifade etmek için kullanılmaktadır.¹⁰ Hukuk-ı Aile Kararnamesi’nde ise halvet kelimesinin yerine “ictimâ” kavramı kullanılmıştır.¹¹

7 İbn Manzûr, Ebu’l-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mukarrem, *Lisânu’l-Arab I-XVIII*, (7. Baskı), Daru’l-Sadir, Beyrut 2011, V, 148-151; Râğib el-İsfehâni, Hüseyin b. Muhammed, *el-Müfredât fi Garibi’l-Kurân*, Kahire 1970, “h-l-e” maddesi, s. 297-298; Cevherî, İsmail b. Hammâd, *Mu’cemu’s-Sihah*, (2. Baskı), Dâru’l-Ma’rife, Beyrut 2007, s. 308; Cürcâni, Ali b. Muhammed eş-Şerîf, *Kitâbu’l-Ta’rifât*, Dâru’n-Nefâis, Beyrut 2007, s. 164; Tehânevî, Muhammed b. Ali b. Kâdi Muhammed Hâmid b. Muhammed Sâbir el-Fârûki, *Keşşâfu Istulâhâtu’l-Funûn ve’l-Ulûmu’l-İslâmiyye I-III*, Dâru Sâdir, Beyrut, I, s. 272.

8 Çeker, Orhan, “Halvet”, *DİA*, İstanbul 1997, (384-386), XV, s. 384.

9 Heyet, *Mevsûat ul-Fikhiyye I-XXXV*, (2. Baskı), nşr. Vizâretu’l-Evkâf ve’ş-Şuûni’l-İslâmiyye, Kuveyt 1983, “Halvet”, XIX, s. 266.

10 İbn Rüşd, Ebu’l-Velîd Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *Bidâyetu’l-Müctehid ve Nihâyetu’l-Muktesid*, Müessesetu’r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2010, s. 485.

11 Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi, Yayına Hazırlayan ve Notlar Ekleyen: Orhan Çeker, Konya 2012, Md. 83-84.

Fıkıh literatüründe ele alınan halvet, “*halvetu’s-sahiha*” veya “*halvetu bi’l-ma’kûdi aleyh*” şeklinde ifade edilen nikâh akdinin hukukî sonuçları üzerinde etkisi olan halvettir. Bu halvet çeşidi, dinen câiz olmayan diğer halvet çeşitlerinden ayırt etmek için *halvetu’s-sahiha* diye ifade edilmiştir.¹²

2. Halvetin Hükümü

İslâm hukukuna göre dinen yasaklanan bir durum yaşanmaması şartıyla bir erkeğin bir erkekle ve bir kadının bir kadınla halvet olması câizdir. Fakat birbirine şehvet duyan kadınların ve erkeklerin kendi cinsiyle yalnız kalması câiz değildir.¹³ Bunun yanı sıra bir erkeğin mahremi olan kadınlar ve karısı; bir kadının mahremi olan erkekler ve kocası dışındakilerle baş başa kalması câiz değildir.¹⁴ “*Mü’min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, namuslarını da korusunlar. Ziyetlerini ise, görünmesi zarurî olan kısımlar müstesna, açığa vurmasınlar. Başörtülerini de yakalarının üzerini kapatacak şekilde iyice örtünler. Kocalarından, babalarından, kocalarının babalarından, oğullarından, kocalarının oğullarından, kardeşlerinden, kardeşlerinin oğullarından, kızkardeşlerinin oğullarından, mü’min kadınlardan, cariyelerinden, cinsî iktidarı olmayan hizmetçilerinden ve şehvet çağına gelmemiş çocuklardan başkasına ziyet yerlerini göstermesinler.*”¹⁵ mealindeki âyette bir kadının mahremi olan erkekler zikredilmiştir. Söz konusu âyetten bir kadının belirtilenlerin dışındakilere karşı örtünmesi, onlara bakmaması, ziyetini göstermemesi gerektiği anlaşıldığına göre bakmaya, ziyetini göstermeye sebep olması mümkün olan halvet durumunun câiz olamayacağı hükümü öncelikli olarak anlaşılması gerekir.

Erkeğin mahremi olan kadınlar ise “*Size şu kadınları nikâhlamak haram kılındı: Anneleriniz, kızlarınız, kızkardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi emzirmiş olan süt anneleriniz, süt kardeşleriniz, hanımlarınızın anneleri, aranızdan zıfaf geçmiş olan kadınlarınızdan doğan üvey kızlarınız. Eğer zıfaf geçmemişse onların kızlarını nikâhlamakta size günah yoktur. Öz oğullarınızın hanımlarını nikahlamanız ve iki kızkardeşi birden nikâhınız altına almanız da size haram kılındı.*” mealindeki âyette belirlenmiştir.¹⁶

Her iki âyette, bir kadının ve bir erkeğin mahreminin kimler olduğu zikredilmiştir. Âyetlerin genel ifadesinden bir erkekle bir kadının mahremi olmayan

12 Kâsânî, Alau’d-Dîn Ebî Bekr b. Suû’d el-Hanefî, *Bedâiyu’s-Sanâyi’ fi Tertîbi’s-Şerâi’ I-VI*, Dâru’l-lhyâi’t-Turâsi’l-Arabî Beyrut 2010, II, s. 584.

13 Mevsû’atu’l-Fikhiyye, “Halvet”, XIX, s. 266.

14 Kâsânî, IV, s. 301; Muhammed b. Ali, *Neylü’l-Evtâr min Esrâri’l Münteka’l-Ahbar*, (1. Baskı), Dâru’l-Kutubi’l-Arabîyye, Beyrut 2004, s. 1152.

15 Nûr, 24/31.

16 Nisâ, 4/23.

kimselerle evlenemeyeceği ve baş başa kalmayacağı anlaşılmaktadır. Nebevî uygulamaya bakıldığında Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yabancı bir erkekle bir kadının birbirine bakmasını engellediği görülür. Konuyu müşahhas hale getiren bir rivâyet şu şekildedir: “*Abdullah b. Abbâs (r.a.) şöyle demiştir: Fadl b. Abbâs, Resûlullah'ın terkinde bulunuyordu. Hz. Peygamber'e Has'am Kabilesi'nden bir kadın fetva istemeye geldi. Derken Fadl kadına, kadın da Fadl'a bakmaya başladılar. Bunun üzerine Resûlullah Fadl'ın yüzünü öbür tarafa çevirmeye başladı.*”¹⁷ Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yabancı bir erkeğin yabancı bir kadına bakmasını engellediği hadisten anlaşıldığına göre yabancı bir kadınla bir erkeğin kimsenin göremeyeceği bir yerde yalnız kalmalarının engellenmesi gerektiği öncelikli olarak anlaşılması gerekir. Zira baş başa kalma durumunda erkekle kadının birbirine bakması en azından bir ihtimaldir. Kaldı ki “*Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. (Yüz ve el gibi) görünen kı-sımlar müstesna, zînet (yer)lerini göstermesinler.*”¹⁸ mealindeki âyetle mahremi olmayan bakma fiili yasaklanmıştır.

Kimsenin muttali olamayacağı ve aniden gelemeyeceği bir yerde aralarında nikâh bağı olmayan, şeran evlenmeleri önünde bir engel bulunmayan birbirine yabancı bir erkekle bir kadının baş başa kalması, diğer bir ifadeyle halvet olması bazı hadislerle yasaklanmış, bunun en azından tasvip edilmeyen bir davranış olduğu ifade edilmiştir.¹⁹ Birbirine yabancı bir erkekle kadının halvet olmasının hükmünü tespitinde delil olabilecek iki hadis şu şekildedir: “*لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا: “Sakin bir erkek, yanında mahremi (kendisine nikâhi haram olan) bulunmadıkça, yabancı bir kadınla yalnız kalmasın.*”²⁰ *فان ثالثهما الشيطان لا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا: “Sakin bir erkekle bir kadın başbaşa kalmasın! Aksi takdirde üçüncüleri şeytân olur.*” İlgili hadislerle göre aralarında nikâh bağı olmayan ve evlenmeleri önünde hiçbir engel bulunmayan birbirine yabancı bir erkekle bir kadının baş başa kalması uygun bir davranış olmayıp, yasaktır. Cumhur ulema birbirine yabancı bir erkekle bir kadının baş başa kalmasının câiz olmayacağı sonucuna ulaşmıştır.

²² Zira yalnız kalma durumunda günaha sebep olan bir fiilin yaşanması mümkün-

17 Buhârî, Muhammed b. İsmâ'il, *Sahîhu'l-Buhârî*, Dâru İhyâi't-Turâi'l-'Arabî, Beyrut 2001, Meğâzi 77; Hac 1, Sayd 24; Müslim, Ebu'l-Husayn Muslim b. el-Haccâc en-Neysâbüri, *Sahîhu Müslim*, Thk. Halîl b. Me'mûn Şeyhân, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2007, Hac 48; Nesâî, Ahmed b. Şu'ayb el-Hurasânî, *Sünenü'n-Nesâî*, Thk. Halîl b. Me'mûn Şeyhâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2007, Menâsik 2, 10, 11, 174; İbn Mâce, Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvîni, *Sünenü İbn Mâce*, Thk. Yusuf el-Hâc Ahmed, Mektebetü İbn Hacer, Şam 2004, Menâsik 10.

18 Nûr, 24/31.

19 Şevkânî, *Neylu'l-Evtâr*, s. 1153.

20 Buhârî, Nikâh 111; Müslim, Hac 434; Tirmizî, Ebî İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, *Câmiu'l-Tirmizî*, (1. Baskı), Thk. Yusuf el-Hâc Ahmed, Mektebetü İbn Hacer, Dimeşk 2004, Radâ 16; İbn Hacer, Şihâbüddîn Ahmed b. Alî el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî I-XXVI*, Beyrut 2013, IX, s. 333.

21 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, s. 26.

22 Kasânî, IV, s. 301; İbn Nüceym, Zeynu'l-Âbidin b. İbrâhîm, *el-Eşbâh ve'n-Nezâir 'Alâ Mezhebi Ebî Hanîfe en-Nu'mân*, Thk. Abdu'l-Kerim Fudayl, Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut 2011, s. 288.

dür. Üçüncü bir şahsın olmadığı ve olma veya görme ihtimali de bulunmayan kapalı veya kapalı konumundaki bir mekânda buluşmak, böyle bir yerde birbirine yabancı bir erkekle kadının beraber bulunması, karşı cinsi tahrik edip günahlara sebep olduğundan, zinaya kapı araladığından ve insanları suizanna sürüklediğinden câiz değildir.²³ İslam dininde, “مَا آتَى إِلَى الْحَرَامِ فَهُوَ حَرَامٌ” “*Harama götüren şey/sebept/durum, haramdır.*” şeklindeki kaide, genel bir kaidedir. *Seddu'z-zerâi'* adı altında İslâm hukukunda ele alınan bu kurala göre, zina haram olduğu gibi zinaya sebep olan durumlar da haramdır.²⁴ Birbirine yabancı bir erkekle bir kadının baş başa kalması zina olmamakla birlikte bu kişilerin zinaya düşmesi, şeytanının kendilerine vesvese vermesi mümkündür. Nitekim Kur'ân'da “*Zinaya yaklaşmayın. Zira o bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur.*”²⁵ mealindeki âyette zinaya yaklaşılmaması gerektiği ifade edilmiştir. Cumhur ulema da zinaya yaklaşmayı yasaklayan bu âyeti dikkate alarak yabancı bir erkekle yabancı bir kadının baş başa kalmasının haram olduğu sonucuna ulaşmışlardır.²⁶

Yabancı bir erkekle bir kadının baş başa kalması genel olarak haram olmakla birlikte kamuya açık alanda gözlerden kaybolmamak şartıyla bir kenarda yalnız kalmaları, konuşmaları câizdir. Bu duruma cevaz verilmesinin nedeni konuyla ilgili bir rivâyetin bulunmasıdır. Rivâyete göre soru sormak için Hz. Peygamber'e (s.a.s) gelen bir kadınla Hz. Peygamber (s.a.s) kimsenin aralarında konuşulanları duymayacağı bir kenarda yalnız kalmıştır.²⁷ Söz konusu rivâyet, bazı hallerde bedenler gözden kaybolmamak kaydıyla birbirine yabancı bir erkekle bir kadının yalnız kalabileceğine delil gösterilmektedir. Soru soran kadın, herkesin yanında soru sormaktan çekinebilir. İşte bu hallerde yabancı bir erkekle bir kadın, kimsenin aralarında konuşulanları duymayacağı bir kenarda baş başa konuşabilirler.²⁸

Erkeğin nişanlısıyla halvet olmasının haram olduğu konusunda ittifak vardır. Nişanlılıkta nikâh bağı olmadığından, erkeğin nişanlısıyla baş başa kalması câiz değildir. Nişanlanma daha sonra gerçekleşecek olan evliliğe yönelik bir vaattir. Nişanlanan kişiler nikâh akdi yapılmıyaya kadar birbirlerine yabancıdırlar. Dolayısıyla evliliğe karar vermek amacıyla yapılan görüşmeler belli bir seviyede tutulmalı, erkek ile kız kimsenin göremeyeceği şekilde bir araya gelmemelidir.²⁹

23 Kasânî, IV, s. 301.

24 Karâfî, Şahabuddîn Ebû'l-Abbas Ahmed b. İdrîs, *el-Furûk I-IV*, (1. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1998, II, s. 33.

25 İsrâ, 17/32.

26 İbn Nüceym, s. 288.

27 Buhârî, IX, s. 333.

28 İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, IX, s. 333.

29 İbn Âbidîn, Muhammed Emin, *Reddu'l-Muhtar alâ Durri'l-Muhtar Şerhi Tenvîri'l-Ebsâr I-XII*, Dâru'l-Âlemi'l-Kutub, Riyad 2003, V, s. 237; Aynî, Ebî Muhammed Mahmud b. Ahmet, *el-Binâye fî Şerhi Hidaye I-XII*, (2. Baskı), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1990, III, s. 442; Şevkânî, Muhammed b. Ali, *Seylu'l-Cerrâru'l-Mütedeffik alâ Hadâiku'l-Ezhâr*, (1. Baskı), Dâru İbn Hazm, Beyrut 2004, II, s. 245-246; Yaman, Ahmet, *İslâm Aile Hukuku*, İFAV, İstanbul 2015, s. 57.

Müçtehitler bir erkeğin birden fazla kadınla ve bir kadının birden fazla erkekle baş başa kalmasının hükmü konusunda ihtilaf halindedirler. Şâfiî usûlcü Cüveynî'ye (478/1085) göre yabancı bir erkeğin birden fazla kadınla yalnız kalması câiz değildir. Fakat kadınlar arasında erkeğin bir mahremi olursa, erkeğin bu kadın grubuyla halvet olmasının bir sakıncası yoktur. Aynı şekilde kadın da bir grup erkekle ancak aralarında mahremi olan bir erkeğin bulunması şartıyla baş başa kalabilir. Dolayısıyla Cüveynî'ye göre birçok erkeğin yabancı bir kadınla ya da birçok kadının yabancı bir erkekle baş başa kalmasının asgarî şartı grubun arasında tek kalan kişinin bir mahreminin bulunmasıdır. Aksi durumda bir arada bulunmaları câiz değildir.³⁰

Nevevî'ye (676/1278) göre aralarında mahremi olmasa dahi bir erkeğin birden fazla kadınla bir arada bulunması câizdir. Çünkü ona göre bu durumda herhangi bir günahın işlenmesi olasılığı yok derecesinde azdır. Bundan dolayı yabancı bir erkeğin kendisine yabancı bir kadın grubuyla baş başa kalmasının herhangi bir sakıncası yoktur.³¹

Nevevî'ye göre yabancı iki ya da daha fazla erkeğin bir kadınla baş başa kalması câiz değildir. Çünkü bu durumda erkeklerin kadına kötülük yapma konusunda anlaşmaları mümkündür. Bu ihtimalden dolayı bir kadının kendisine yabancı iki erkek veya erkeklerle baş başa kalması haramdır.³²

Şâfiîlere göre bir erkeğin günaha düşmeme konusunda kendilerine güvenen iki kadınla baş başa kalması câizdir. Nevevî'nin aksine Şâfiî mezhebinde birden çok erkeğin bir kadınla baş başa kalmasının câiz olabileceği şeklinde bir görüş mevcuttur. Fakat bu görüş, birden çok erkeğin bir kadına kötülük yapmasının görülmediği toplumsal bir zeminin varlığıyla kayıtlıdır. Eğer toplumda böyle bir kötülük yaygın değilse birden fazla erkeğin bir kadınla baş başa kalması câizdir.³³

Hanefilere göre bir erkeğin mahremi olmayan birden fazla kadınla baş başa kalmasının hükmü, kadınlar arasında güvenli/iffetli bir kadının ya da erkeğin bir mahreminin bulunmasına bağlıdır. Buna göre iffetli bir kadının ya da erkeğin evlenmesinin mümkün olmadığı bir kadının aralarında bulunduğu bir grup kadınla yabancı bir erkeğin bir arada bulunması câizdir.³⁴

Hanbelîler ve Mâlikîlere göre ise yabancı bir erkeğin birçok kadınla bir arada

30 Şevkânî, *Neşru'l-Evtâr*, s. 1153; Mevsû'atü'l-Fıkhîyye, "Halvet", XIX, s. 266.

31 Nevevî, Ebu Zekerîyya Muhyiddin b. Şeref, *Kitâbu'l-Mecmû' Şerhu'l-Muhezzeb li's-Şîrâzi I-XXIII*, Mektebetü'l-İrşâd, Cidde trs., V, s. 61-62.

32 Nevevî, *Mecmû'*, IV, s. 156.

33 Cemal, Süleymân b. Ömer b. Mansûr el-Acili eş-Şâfiî, *Hâşiyetu'l-Cemel alâ Şerhi'l-Minhac*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut trs., IV, s. 466.

34 İbn Âbidîn, V, s. 236.

bulunması ve tersi durum, yani bir yabancı kadının birden fazla erkekle baş başa kalması câiz değildir.³⁵

3. Sahih Halvet

“*Halvetu's-sahiha*” diye ifade edilen sahih halvet, sahih bir nikâh akdinden sonra kimsenin görmeyeceği, aniden gelmeyeceği bir yerde, birleşmeleri önünde şer'î, hissî, bedenî bir engel olmayan, aralarında nikâh bağı bulunan bir erkekle bir kadının baş başa kalmalarına denir.³⁶ Sahih halvet, fıkıh literatüründe nikâh akdinin hükümleri üzerindeki etkisi bakımından ele alınmıştır.³⁷ Halvet, hüküm doğurması açısından sahih ve fasit kısımlarına ayrılır. Sahih halvetin şartlarını taşımayan diğer bir ifadeyle onun mukabili olana halvet ise “*halvet-u fâside*” diye isimlendirilir. Evli kişilerin sokakta, insanların arasında, açık alanlarda bir araya girmesi fasit halvetin örneklerindedir.³⁸

Sahih halvetin nikâhın hukukî sonuçları üzerinde etkisi olup olmadığı, söz konusu etkinin mahiyeti ve şartları konusunda mezhepler arasında ihtilaf vardır. Hanefîler ve Hanbelîler sahih halveti ele alıp incelerken, Şâfiîler sahih halvetin varlığını ve etkisini kabul etmemişlerdir. Mâlikîler ise diğer mezheplerden farklı olarak “*halvetu'l-ihtidâ*”, “*halvetu'z-ziyâre*”, “*halvetu'l-binâ*” gibi bazı farklı kavramlar kullanmış, duruma göre halvetin nikâh akdinin hükümlerine olan etkisini tespit etmeye çalışmışlardır. Mâlikî ulemasının kullandığı “*halvetu'l-ihtida*” Hanefî ulemasının kullandığı “*halveti's-sahiha*” kavramına denk gelir. “*Halvetu'z-ziyâre*” eşlerinin birbirlerini kendi evlerinde ya da üçüncü bir kişiyi evlerinde ziyaret etmeleri esnasında; “*halvetu'l-binâ*” ise kocanın evinde meydana gelen halvettir.³⁹

Sahih halvetin nikâh akdinin hükümleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığı noktasında yaşanan görüş ayrılıklarının temel nedeni, temas olmadan yaşanan boşanmadan sonra mihrin yarısının gerekli olduğunu esas alan âyet ile temas olması halinde mihrin tamamının gerekli olduğunu hükme bağlayan âyet arasında hukukçular tarafından gündeme getirilen boşluktur.⁴⁰ Buna göre, zifaf olup olmadığı bilinmeyen halvet durumu gündeme getirilmiş; kimi âlimler âyette sadece cinsel temasın olup olmamasına göre hükümlerin meşru kılındığını dikkate alarak sahih halvete herhangi bir hüküm terettüp ettirmemesine rağmen diğer bazı âlimler cin-

35 Sâvî, Ahmed, *Belagatu's-Sâlik li Ekrabi'l-Mesâlik I-IV*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1995, I, s. 158-159.

36 Serahsî, Şemseddin, *Kitâbu'l-Mesûd I-XXXI*, Daru'l-Ma'rife, Beyrut trs., V, s. 150; Mevsîlî, Abdullah b. Mahmûd b. Mevdûd b. Mahmud, *el-İhtiyâr li'Ta'îli'l-Muhtâr I-V*, Çağrı Yay., İstanbul 2007, III, s. 102; Kâsânî, II, s. 585-586.

37 Karaman, Hayreddin, *Mukayeseli İslâm Hukuku I-III*, İz Yayıncılık, İstanbul 2012, I, s. 344; Yaman, *İslâm Aile Hukuku*, s. 63; Çolak, Abdullah, *İslâm Aile Hukuku*, Malatya 2014, s. 152.

38 Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, I, s. 344.

39 Çeker, “Halvet”, s. 384.

40 İbn Rüşd, s. 486.

sel münasebet yerine cinsel münasebet ihtimalini ve cinsel münasebete benzeyen fiilleri ön plana çıkararak sahîh halvetin cinsel münasebetle aynı hükümlere tâbi olduğu sonucuna varmışlardır.

Genel anlamda sahîh halvetin nikâh akdinin hükümleri üzerindeki etkisiyle ilgili görüşler arasındaki farklılık, Kur'an'daki "mesîs" (temas) ifade eden bazı kavramların yorumlanmasına dayanmaktadır. Bakara sûresinin *وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ بَيْنِ يَدَيْكُمْ مَا فَرَضْتُمْ*⁴¹ "Eğer onlara mihir tayin ederek kendilerine el sürmeden boşarsanız, tayin ettiğiniz mihrin yarısı onlarındır." mealindeki âyetinde geçen "تَمَسُّوهُنَّ" kelimesi; Ahzâb sûresinin *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَعَىوهُنَّ وَسَرَحوهنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا*⁴² "Ey İman edenler: Mü'min kadınları nikâhlayıp, sonra onlara dokunmadan kendilerini boşadığınızda onlar üzerinde sizin sayacağınız bir iddet hakkınız yoktur. Bu durumda onlara mut'a verin ve kendilerini güzel bir şekilde bırakın." mealindeki âyetinde geçen *وَكَيفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا* "Vaktiyle siz birbirinizle haşır-neşir olduğunuz ve onlar sizden sağlam bir teminat almış olduğu halde onu nasıl geri alırsınız!"⁴³ mealindeki âyetinde geçen "أَفْضَى" kelimesinin anlamıyla ilgili görüş farklılıkları bu konudaki âyet örneklerini teşkil etmektedir.⁴⁴

Sahîh halvetin nikâh akdinin hükümleri üzerinde bir etkisinin olup olmamasının kabul edilmesi, bu etkinin dereceleri ve sahîh halvetin gerçekleşmesi için gerekli şartların belirlenmesi konusunda müçtehitler arasında ihtilaf vardır. Yukarıda ifade edildiği gibi sahîh halvet, bütün müçtehitler tarafından kabul edilmiş değildir. Sahîh halveti kabul edenler ise sahîh halvetin şartları konusunda farklı görüşlere sahiptirler.

a. Sahîh Halveti Kabul Etmeyenler

Abdullah b. Mes'ûd (32/652), Abdullah b. Abbas (68/687), Kâdî Şureyh (80/699), Tâvûs b. Keysân (106/725), İbn Sîrîn (110/729), Mekhûl (112/730), İmam Mâlik (179/795), kavli ceditinde İmam Şâfî (204/819), Ebû Sevr (240/854), İbn Hazm (456/1064), Caferîler ve İbn Abdilber (463/1071) Bakara sûresinin 237. Âyetinde geçen "تَمَسُّوهُنَّ" kelimesi ile Nisa sûresinin 21. âyetinde geçen "أَفْضَى" kelimesinin zıfafa delalet ettiğini kabul etmişlerdir. Dolayısıyla bu grubu teşkil eden âlimler sahîh halvetin nikâh akdinin hükümleri üzerinde bir etkisinin olmadığı görüşünü benimsemişlerdir.⁴⁵ Bu âlimlere göre sahîh bir nikâh akdinden

41 Bakara, 2/237.

42 Ahzâb, 33/49.

43 Nisâ, 4/21.

44 Kâsânî, II, s. 584.

45 Müzenî, Ebû İbrâhim İsmail b. Yahya b. İsmâil el-Misrî, *Muhtasarü'l-Müzenî fi Furûi'l-Şâfiyye*, Dâru'l-

sonra meydana gelen talakta, mihrin tamamının verilip verilmesi, kadının nafakayı hak edip etmemesi, kadının iddet bekleyip beklememesi akitten sonra zifafın gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlıdır. Yani cinsel münasebet durumu dikkate alınmadan sahih bir nikâh akdinin hükümleri konusunda değerlendirme yapmak mümkün değildir.⁴⁶ Bu görüşe göre cinsel münasebetin olup olmadığı şüpheli olan sahih halvetin nikâh akdinin hükümleri üzerinde bir etkisi yoktur. Buna göre cinsel münasebetten sonra gerçekleşen boşanmadan sonra kadın mihrin tamamını⁴⁷, cinsel münasebet olmaksızın gerçekleşen boşanmandan sonra ise yarısını hak eder.⁴⁸ Özetle bu âlimlere göre ilgili âyetlerde geçen kavramlar zifafa delalet ettiğinden zifaf olma ihtimaline istinat eden sahih halvetin nikâh üzerinde bir etkisi mevcut değildir.

Mâlikî âlim İbnü'l-Arabî' (543/1148), Mâlikî mezhebinde meşhur görüşün "mesîs" olması durumu hariç, sahih halvet tek başına mihrin tamamını gerektirmediği yönünde olduğunu ifade etmiştir. Buna göre âyette geçen "mesîs" (dokunma) zifaftan kinaye olup, bu konuda icmâ vardır.⁴⁹ Fakat kadının kocanın evinde bir yıl kalması zifafa eşit olup bu, kadının mihrin tümünü hak etmesi için aranan bir şarttır.⁵⁰

İbnu'l-Arabî öpme, dokunma gibi cinsel münasebet dışında kalan fiillerin zifaf olmadığını fakat bu fiillerin halveti gerektirebileceğini belirtir. Ona göre öpme, okşama, dokunma gibi fiiller olmadığı halde mihrin tamamını gerekli olduğunu iddia etmek, âyetin zahirine aykırıdır.⁵¹

İbn Ebî Leylâ'ya (148/765) göre zifaf olması halinde sahih halvet mihrin tamamını gerektirir. O başka bir şarttan bahsetmemektedir.⁵² Bu görüşe göre sahih halvet yok hükmündedir. Zira nikâhtan sonraki bir birliktelik halinde gerçekleşen zifafın mihrin tamamını gerektirmesi âyetin gereğidir.⁵³ Burada mihrin tamamının verilmesi, bir araya gelmenin değil zifafın bir neticesidir. İbn Ebî Leylâ zifafın olmaması halini gündeme getirmemesi de onun sahih halveti dikkate almadığını göstermektedir.

Sahihi halveti kabul etmeyen âlimler, Bakara sûresinin 237. âyetinde geçen

Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1998, s. 183; Nevevî, Ebu Zekeriyya Muhyiddin b. Şeref, *Ravdatu'l-Tâlibîn I-VIII*, Dâru'l-Alemi'l-Kutub, Riyad 2003, V, s. 263; Aynî, IV, s. 668; Çeker, "Halvet", s. 385.

46 İbn Rüşd, s. 485.

47 Nisâ, 4/21.

48 Bakara, 2/237.

49 İbnu'l-Arabî, Ebî Bekr Muhammed b. Abdillâh, *Ahkâmu'l-Kur'an I-IV*, Dâru'l Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2012, I, s. 292.

50 Karaman, I, s. 345.

51 İbnu'l-Arabî, I, s. 292.

52 İbn Rüşd, s. 486.

53 Bakara, 2/237.

“تَمَسَّوْهُنَّ” kelimesiyle Nisa sûresinin 21. âyetinde geçen “أَفْضَى” kelimesini literal olarak okuyarak buradaki dokunmanın gerçek anlamda zifafa delâlet ettiğini, dolayısıyla zifaf olmadan mihrin tamamının kesinleşmeyeceğini benimsemişlerdir. Her iki âyette geçen lafızlara göre, dokunma (mesîs) zifaf anlamındadır. Zifaf olmadan yararlanma olmadığına göre; mihrin tamamının verilmesi gerekmez.⁵⁴

Sahih halveti kabul etmeyenler bu iki âyetin yanı sıra Ahzâb sûresinin 49. âyetini de delil kabul etmişlerdir. İlgili âyet şöyledir: *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ إِذَا تَمَسَّوْهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسَّوْهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَنَعُوهُنَّ وَسَرَخُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا* “Ey İman edenler: Mü'min kadınları nikâhlayıp, sonra onlara dokunmadan kendilerini boşadığınızda onlar üzerinde sizin sayacağınız bir iddet hakkınız yoktur. Bu durumda onlara mut'a verin ve kendilerini güzel bir şekilde bırakın.”⁵⁵ Söz konusu âyette geçen “mesîs” el ile olamayacağına göre dokunmanın cinsel münasebet olduğu kendiliğinden anlaşılır.⁵⁶ Esasen iddetin gerekçelerinden biri de boşanan kadının hamile olup olmadığını tespitine yönelik olduğu göz önüne alındığında âyette geçen dokunmanın zifaf olduğu anlaşılır.⁵⁷ Çünkü zifaf dışında kalan okşama, öpme gibi fiillerle kadının hamile kalması, iddette gerekçe olabilecek bir evlilik bağının oluşması mümkün değildir. Dolayısıyla âyette geçen dokunmanın “zifaf” olarak anlaşılması daha isabetlidir.

Sahih halveti kabul etmeyenlerin bir diğer delili sahabe görüşüdür. Bu hususta İbn Mesud'un “*Erkek kadının iki bacağı arasına otursa dahi kadın mihrin yarısını hak eder.*”⁵⁸ dediği rivâyet edilmiştir. Bu görüşe göre hakikat anlamında cinsel münasebet olmadıkça mihrin tamamı gerekmez.

b. Sahih Halveti Kabul Edenler

H. Ömer, H. Ali, Zeyd b. Sâbit, Muâz b. Cebel (17/738) Abdullah b. Ömer (73/692), Enes b. Mâlik (93/711) gibi sahâbiler; Urve b. Zübeyr (94/713), Saîd b. Müseyyeb (93/712), Sülemân b. Yesâr (107/725), Atâ b. Ebî Rebâh (114/732), İbn Şihab ez-Zuhrî (24/742), İbrâhim en-Nehaî (96/714) gibi tâbiünler; Hanefî uleması, İbn Ebî Leylâ (148/765), Evzâî (157/774), Süfyân es-Sevrî (161/778), Leys b. Sa'd (175/791), Ahmed b. Hanbel (240/854), İshak b. Râhûye (238/853) ve eski görüşünde İmam Şâfiî sahih halveti hükmî birleşme kabul etmişlerdir. Tahavî (321/933) bu konuda sahabe icmâ'ı, Ebû Bekir er-Râzî (354/965) ise ilk dönem âlimlerinin ittifakı olduğunu belirtmiştir.⁵⁹

54 Nevevî, *Mecmu'*, XV, s. 502-504.

55 Ahzâb, 33/49.

56 Cassâs, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî, *Ahkâmu'l-Kurân I-III*, (3. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2007, I, 53.

57 Acar, H. İbrahim, “İddet”, *DİA*, İstanbul 2000, XXI, s. 467, s. 546.

58 Cassâs, I, s. 29.

59 Mevsilî, III, s. 103; Kâsânî, II, s. 584; Aynî, IV, s. 668.

Sahih halveti kabul edenler görüşlerini Bakara sûresinin 237. âyetinde geçen ve “temas/dokunma” anlamına gelen kelimeye dayandırmışlardır. Bu gurubu teşkil eden âlimler, وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ “Eğer onlara mihir tayin ederek kendilerine el sürmeden boşarsanız, tayin ettiğiniz mihrin yarısı onlarındır.”⁶⁰ mealindeki âyette geçen تَمْسُوهُنَّ kelimesini halvet olarak yorumlarlar.⁶¹ Sahih halveti kabul etmeyenlerin delil kabul ettiği âyette geçen “temessûhünne” kelimesinin zıfafa delâlet edip etmediği hususu ihtilafıdır. Hz. Ali ve Hz. Ömer bu kelimeyi halvet olarak tevîl ederken, Abdullah b. Mes’ûd kelimeyi zıfâf olarak tevîl etmiştir.⁶²

Bu âyetin yanı sıra Nisa sûresinin 21. âyetinde geçen “أَفْضَى” şeklindeki lafzı da hüccet kabul etmişlerdir. وَكَيْفَ تَأْخُذُوهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنُ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا “Vaktiyle siz birbirinizle haşır-neşir olduğunuz ve onlar sizden sağlam bir teminat almış olduğu halde onu nasıl geri alırsınız!”⁶³ mealindeki âyette geçen “أَفْضَى” kelimesi zıfâf olsun olmasın sahîh halvete delâlet eder. Zira kelimenin sözlükte, engel ve bina olmayan ıssız yer, boşluk gibi manalara geldiği ifade edilmiştir. Böyle bir yerden yararlanma engellenmemiştir. Kelimenin bu şekildeki kök anlamına yakın olan sahîh halvette de yararlanmanın önünde hiçbir engel yoktur. Sahîh halvetle teslim ve yararlanma hükmen gerçekleşmiş olur.⁶⁴

Sahîh halveti kabul edenlerin bir başka delili, hadis ve sahabe uygulamasıdır. “Kim bir kadının peçesini açar yahut ona bakarsa birleşme gerçekleşsin gerçekleşmesin mihir gerekir”⁶⁵ şeklinde rivâyet edilen hadisi hüccet kabul etmişlerdir. Aynı şekilde Zürrâ b. Ebî Evfâ ’dan rivâyet edilen “Hulefâ-i Raşidîn, kapılar ve perdeler kapatıldığı zaman mihrin tamamının kadına verileceği, zıfâf gerçekleşsin veya gerçekleşmesin iddet beklemesi gerektiği ve mirasçı olacağı şeklinde hükmetmişlerdir.” şeklindeki sahabe uygulaması da sahîh halveti kabul edenler tarafından hüccet kabul edilmiştir.⁶⁶ Keza, Zeyd b. Sabit’in “Bir erkek kapıları örter, perdeleri indirirse, sonrada kadını boşarsa, kadın mihrin tamamını hak eder.” ve İbn Abbâs’ın sahîh bir nikâhtan sonra kadınla erkeğin bir araya geldikten sonra boşanması halinde kadının hak ettiği mihir konusunda kendisine yöneltilen soruya “Mihrin tamamı kadının olur.” şeklinde cevap verdiği rivâyet edilmiştir.⁶⁷

60 Bakara, 2/237.

61 Kâsânî, II, s. 584; Aynî, IV, s. 656.

62 Cassâs, I, s. 530.

63 Nisâ, 4/21.

64 Cassâs, I, 530; Kâsânî, II, s. 585; Râzi, Muhammed Fahrüddin, *Mefâtihi'l-Ğayb XXXII*, (1. Baskı), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1981, VI, s. 151.

65 Dârekutnî, Ali b. Ömer, *Sünen-i Dârekutnî I-VI*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut trs., III, s. 307; Cassâs, I, s. 530.

66 Mevsilî, III, s. 103; Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr, *el-Câmiu 'li Ahkâmi'l-Kurân I-XXIV*, (1. Baskı), Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 2006, V, s. 102; Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali, *Sünenü'l-Kübrâ I-XI*, (3. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2003, VII, s. 255-256.

67 Cassâs, I, s. 530.

Hanefî literatüründe sahîh halvetin iddet ve mihrin tamamını gerektirmesi, gerekçesi ihtiyat prensibi olan diyanî hükümle açıklanmıştır. Nikâh akdi yapıp ilişki gerçekleştikten sonra boşanma gerçekleşmesi halinde kadının iddet beklemesi gerektiği hususunda kuşku yoktur. Halvet-i sahihadan sonra talak olması halinde de kadının iddet beklemesi ihtiyat prensibiyle açıklanmıştır. Sahîh halvetten sonra mihrin tamamının ve iddet nafakasının bir hak olarak kazanılması, kadının itibarını koruyucu ve erkeği daha bilinçli davranmaya sevk edici bir yaptırım özelliği taşımaktadır.⁶⁸ Şelebî, bu bağlamda sahîh halvetin iddeti zahiren mi yoksa hakikaten mi gerektirdiği hususunda Hanefî fakihlerinin ihtilaf halinde olduklarını, bazı fakihlere göre bu ayrılıkta kadının, ilişkinin gerçekleşmediğinden emin olmak şartıyla iddet beklemeksizin başka biriyle evlenmesinin kazaen değilse bile diyaneten câiz olduğunu söylemiştir.⁶⁹

Hanefîlere göre sahîh halvetin mihrin tamamının verilmesini gerektirmesinin nedeni cinsel münasebetin önündeki engellerin kadın tarafından kaldırılmış olmasıdır. Şartlarını haiz sahîh halvetle kadın (mübeddel) kendini erkeğe teslim etmiş; milk-i mûta ile erkek arasındaki engelleri ortadan kaldırmış olur. Dolayısıyla bedel konumunda bulunan mihrin erkek tarafından kadına verilmesi gerekli hale gelir. Hanefîler nikâh akdini bey' akdine kıyaslayarak böyle bir sonuca ulaşmışlardır. Şöyle ki bayinin mal ile müşteri arasındaki engelleri bertaraf etmesi tahliye'dir. Tahliye ise teslim hükmündedir. Tahliye işleminde sonra malı teslim alsın ya da almasın müşterinin semeni ödemesi gerekir. Aynı şekilde kiraya verenin kira konusu malla kiralayan arasındaki engelleri kaldırması yani malı teslim hale getirmesi ücretin ödenmesini gerekli kılar. Kiralayanın kira konusu malın menfaatinden istifadeye başlayıp başlamaması sonucu değiştirmez.⁷⁰

Ahmed b. Hanbelî'den rivâyet edilen bir görüş esas alınırsa Hanbelîlere göre sahîh halvetle mihrin tamamının verilmesi vacip olduğu sonucuna ulaşılabilir. Zira İbn Kudâme (620/1223), Ahmed b. Hanbelî'in yukarıdaki görüşünü zikrettikten sonra ne kendi görüşünü ne de başka bir Hanbelî âlimin görüşüne yer vermez.⁷¹ Onun ifadelerinden, mezhebin genel görüşünün Ahmed b. Hanbelî'in benimsediği görüş doğrultusunda oluştuğu sonucuna varılabilir.

Ahmed b. Hanbelî'e göre sahîh halvetin mihrin tamamının gerektirmesinin nedeni sahîh halvetin sahîh olarak yapılmış bir nikâh akdine benzemesidir. Yani o bu görüşe sahîh halveti sahîh nikâh akdine kıyaslayarak ulaşmıştır.⁷² Ondan

68 Kâsânî, II, s. 585; Mevsilî, III, s. 103; Acar, "İddet", *DİA*, s. 467.

69 Şelebî, Şihâbüddîn Ahmed, *Haşiye 'alâ Tebyîni'l-Hakâik I-VI*, Bulak 1314, II, s. 144.

70 Mevsilî, III, s. 103; Aynî, IV, s. 669.

71 İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Ebî Muhammed Abdillâh b. Ahmed b. Muhammed, *el-Muğnî I-XV*, (3. Baskı), Dâru'l-Alemu'l-Kutub, Riyad 1997, IX, s. 353.

72 İbn Kudâme, IX, s. 353.

gelen diğer bir görüşe göre nikâh akdinden sonra kadının mihrin tamamını hak edip etmemesi cinsel münasebet ve cinsel münasebete benzeyen bazı fiillerin varlığına bağlıdır. Mezhepte tercih edilen bir diğer görüşe göre, halvet halinde olsun olmasın erkeğin kadını öpmesi, ona dokunması, normal olan şeklin dışında ondan faydalanması ve ona şehvetle dokunmasından sonra vuku bulan ayrılıkta mihrin tamamı gerekir.⁷³ Bu hükmün kaynağı, Bakara suresi 237. âyetinde geçen “temessühünne” lafzının sadece zifafı değil, bakmak, dokunmak, öpmek gibi fiilleri de kapsadığı şeklindeki görüştür. Bu bağlamda, Ahmed b. Hanbel’in “*Nikâhtan sonra erkek, çıplak bir şekilde yıkanmakta olan kadına bakarsa mehri kesinleşir.*” dediği rivâyet edilmiştir.⁷⁴

Ahmed b. Hanbel’in sahih halveti sahih nikâh akdine kıyaslayan görüşü “zifaf” ya da “baş başa kalma durumu” olarak yorumlanan bazı kavramları içeren Bakarâ sûresinin 237. Âyetiyle Nisâ sûresinin 21. Ayetinin zahirine aykırıdır. Çünkü ayetlere göre sahih nikâh akdinden sonra vuku bulan bazı durumların yaşanıp yaşanmamasına göre mihrin miktarının tespiti gündeme getirilmiştir. Sahih nikâh akdi tek başına mihrin tamamını gerektirmez. Mihrin tamamının gerekli olması için zifafın ve -kabul edenlere göre- sahih halvetin olması şarttır. Zifaf olmadan sahih nikâh akdi sona erdirilirse sadece mihrin yarısı gerekli olur. Dolayısıyla mihrin miktarı ancak zifafın ya da sahih halvetin olup olmamasına göre tayin edilir.

Sahihi halveti kabul edenlerin görüşleri birkaç açıdan eleştirilebilir. Zifaf gerçekleşen bir halvetin artık halvet sayılmaması gerektiği aşikârdır. Zira sahih halvette zifaf olma ihtimali olmakla birlikte, halvetin anlam çerçevesini ilgilendiren şey zifafın olmaması, en azından olmasının şüpheli olmasıdır. Zifaf olmuş bir birliktelik, nikâh akdinin normal sonucudur. Yani bir nikâh akdinin tabîi sonucu, karı ve kocanın nikâhla kendilerine meşru kılınan cinsel münasebette bulunmasıdır. Cinsel münasebetle neticelenmiş bir birliktelik sahih halvetin değil normal olarak sonuç doğurmuş bir nikâh akdinin konusudur. Bunun yanı sıra sahih halvette cinsel münasebetin olup olmadığıyla ilgili karı ile koca arasında yaşanabilecek ihtilafların delille neticelenmesi ihtimali dikkate alınarak cinsel münasebetin olduğu halvetin de bu konu çerçevesinde tartışılmasının gerekli olduğu akla gelmekle birlikte, bu durumun cinsel münasebetin yaşandığı bütün birliktelikleri tartışmaya açma potansiyelini taşıdığı dikkatten uzak tutmamak gerekir. Zira ilgili âyetlerde temas durumundan bahsedilmektedir. Âyetlerde temasın olma ihtimali veya temasın olup olmadığıyla ilgili yaşanabilecek ihtilaflardan bahsedilmemiştir. Âyetlerden hem zifaf hem öpme, dokunma, okşama gibi cinsel münasebet di-

73 Buhutî, III, s. 90.

74 İbn Kudâme, IX, s. 354.

şında kalan fillerin kimsenin muttali olmayacağı bir yerde gerçekleşme durumu da anlaşılabilir.

Yukarıda izah edildiği üzere “zifaf gerçekleşmiş halvet” normal evliliğin sonucudur. “Zifaf olmadan gerçekleşen halvet” dedikten sonra buna zifaf olmuş gibi bazı sonuçlar yüklemek kendi içinde çelişkili bir durum arz etmektedir. Zifaf olmamış bir halvete zifaf gerçekleşmiş bir boşanmanın sonuçlarını yüklemek hak kaybına kapı aralayabilir. Cinsel münasebetin olduğu kesin olarak bilindiği bir birliktelik normal bir evlilikten farkı yoktur. Konunun bu kısmı halvetin dışındadır. Fakat cinsel münasebetin ya da cinsel münasebet dışındaki fiillerin yaşanmadığı bir halvete bazı sonuçlar terettüp ettirmek, onu hükmi birleşme kabul etmek hukuk güvenliğine aykırıdır. Âyetin hükmü açıktır. Âyet en azından cinsel münasebet dışında kalan bir fiile işaret etmektedir. Sahih halveti kabul edenlerin sahih halvetin gerçekleşmesi için öne sürdüğü şartlara bakıldığında onların âyetlerin sırf baş başa kalma haline değil baş başa kalma durumunda yaşanma ihtimali olan bazı fillere işaret ettiğini kabul ettikleri anlaşılır. Onların ayetteki temasın, zifaf dışındaki diğer bazı fillere delâlet ettiğini ve bu durumun da sahih nikâh akdinin bütün hükümlerini doğurduğunu daha net ifade etmemeleri dikkati çekmektedir. Ayrıca sahih halveti kabul edenlerin Ahzâb sûresinin 49. âyetini konuyu ele aldıkları ilgili yerlerde gündeme getirmemiş olmaları da üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur.

Hanefî doktrininde sahih halvette cinsel münasebetin olup olmaması durumuna değinilmemesi görüşün iç çelişkilerini gizlemeye yönelik olabilir. Zira cinsel münasebetin olması hali normal bir evliliğin konusudur. Cinsel münasebetin olmaması hali ise olmayan bir duruma olmuş gibi hükümler yüklemekle aynı anlama gelmektedir. Ayrıca burada tarafların irade beyanlarının dikkate alınmasının gereği üzerinde durulmaması; bunun yerine bazı şartların sıralanması hukuk güvenliği açısından problemlidir.

Sahih halveti hükmi birleşme kabul etmek aslında kadının itibarını zedeleme potansiyeline sahiptir. Şayet halvet durumunda zifaf olmamışsa halvetin hükmi birleşme kabul edilmesi bakire kadının bakireliğini kaybetmesi sonucunu doğurur. Bakire kadının hükmen birleştiği kabul edilmesi onun için manevi bir kayıp olabilir. Fakat zifaf olmasa dahi uzun süren bir halvet durumu da kadının durumunu etkiler; toplumda onun zifaf neticelenmiş bir evliliğin tarafı olduğu düşüncesini yerleştirir. Bundan dolayı sahih halvetin hükümleri uzun süren bir halvet durumunda dikkate alınması gerekir.

4. Sahih Halvetin Gerçekleşmesinin Önündeki Engeller

Sahih halvet, muhayyerlik şartı bulunmayan, bütün şartlarını hâiz bir nikâh akdinden sonra, erkekle kadının kimsenin muttali olmayacağı ve aniden gelme-

yeceği bir yerde baş başa kalmalarını ifade eder. Sahih bir nikâh akdinden sonra olması ve تنها bir yerde gerçekleşmesi sahih halvetin en önemli şartıdır. İzin alınmadan girilmeyen kapalı mekânlar, evlerin odaları, kapısı kapalı, duvarları yüksek bahçeler, etrafı kapalı çadırlar sahih halvetin gerçekleştiği yerler olabilir. Ancak mescitler, camiler, etrafı kapalı olmayan, kapısı açık yerler, park, mesire yeri gibi açık alanlar sahih halvet için mahal olamaz.⁷⁵

Hanefî ulemâsı sahih halvette cinsel münasebetin olup olmadığını ön plana çıkardığı için, sahih halvetin şartlarını kadınla erkek arasında cinsel münasebete engel olan durumlar zaviyesinden ele almışlardır. Hanefîler aşağıda açıklanacağı üzere zifafın oluşmasını engelleyen hakikî (bedenî), şer'î, hissî ve tabii engellerin bulunmamasını sahih halvetin şartları arasında zikretmişlerdir.⁷⁶

Hanbelîler ise sahih halvetin şartlarını Hanefîlerden farklı şekilde ele almışlardır. Onlara göre sahih halvetin yegâne şartı kadının cinsel münasebeti engellememesi, kendini erkeğe teslim etmesidir. Hanbelîler, Hanefîlerin belirlediği şer'î, dinî, hissî gibi manileri sahih halvete engel olarak kabul etmemişlerdir. Sahih halvetin tahakkuk etmesinde en önemli amil, kadının kendini teslim etme noktasında üzerine düşeni yapmasıdır. Kadın kendi fiiliyle zifafı engellerse mihrin tamamını hak etmez. Hanbelîlerden gelen ikinci bir rivâyete göre kadının hayızlı olması, eşlerden birinin ihramlı ya da oruçlu olması halvete manidir. Üçüncü bir rivâyete göre ise sadece Ramazan orucu sahih halvetin oluşması önünde şer'î bir engeldir.⁷⁷

a. Hissî Engeller

Sahih halvete engel olan hissî mani, üçüncü bir kişinin varlığıdır. Eşlerin yanında bulunan üçüncü kişinin kör olup olmaması, uyuyor olup olmaması, buluşma ermiş olması ile olmaması arasında fark yoktur. Her durumda üçüncü kişinin varlığı sahih halveti engeller. Zira insanın başka bir kişinin yanında cinsel münasebette bulunması fitrata aykırı bir durumdur.⁷⁸ Fakat yapılanları henüz algılayacak yaşta olmayan gayri mümeyyiz çocuk ya da mecnunun varlığı sahih halvete engel teşkil etmez.⁷⁹ Erkeğin bir başka hanımının ya da cariyesinin halvet olunan yerde bulunmasının sahih halveti engelleyip engellemeyeceği konusunda iki görüş vardır. Bir görüşe göre bu durumlar sahih halveti engellerken İmam Muhammed'e (189/805) göre erkeğin başka hanımının ve cariyesinin bulunması sahih halveti engellemesine karşın kadının cariyesinin bulunması sahih halvete engel değildir.⁸⁰

75 Çeker, "Halvet", s. 384.

76 Mevsilî, III, s. 103; Kâsânî, II, s. 586; Aynî, IV, s. 668-671.

77 İbn Kudâme, VI, s. 727; Buhûti, Mansûr b. Yunûs b. İdrîs, *Keşşâfu'l-Kına'an Metmi'l-İknâ' I-IX*, Dâru'l-Âlemu'l Kutub, Riyâd 2003, III, s. 89-90.

78 Aynî, IV, s. 670.

79 Mevsilî, III, s. 103; Kâsânî, II, s. 584-585.

80 Aynî, IV, s. 670-671.

b. Bedenî/Hakikî Engeller

Bedenî engeller, tarafların her hangi birinde bulunan ve cinsel münasebeti engelleyen kusur ve hastalıklardır. Bu tür engeller fizikî veya tabiî engel şeklinde de isimlendirilir. Erkeğin ve kadının cinsel münasebette bulunamayacak kadar küçük olması sahih halvetin önündeki bir engeldir. Kadının cinsel organının et ya da kemikle tıkalı olması (ratkâ/karnâ) da cinsel münasebeti imkânsız hale getirdiğinden sahih halvetin oluşmasını engeller.⁸¹

Hanefilere göre kadında bulunan ve cinsel münasebete mani olan bedeni kusur ve eksikliklerin sahih halveti engellediği konusunda ittifak vardır. Erkekten bulunan bedeni kusur ve eksikliklerin sahih halveti engelleyip engellemediği hususunda Ebû Hanife (150/767) ile İmameyn arasında ihtilaf vardır. Ebû Hanife'ye göre innîn (iktidarsızlık), hasi (iğdiş edilmek), mecbûb (cinsel organın kesik olması) gibi erkekte bulunabilecek bedeni kusur ve eksiklikler, sahih halvetin oluşmasına mani değildir. İmameyn ise Ebû Hanife'den farklı olarak mecbûbun sahih halvetin gerçekleşmesine mani olduğu görüşünü benimsemiştir. Ayrıca eşlerden birinin cinsel münasebete engel olacak kadar hasta olması da sahih halvetin oluşmasını engelleyen bedeni bir engeldir. Ebû Hanife'nin bu görüşünün gerekçesi, nikâh akdinin menfaat mülkiyetinin iktisabı üzerine kurulan icâre akdine kıyaslanması ve kadın haklarının korunmasında ihtiyatlı hareket etmeyi gerekli kılmasıdır.⁸²

c. Şer'î Engeller

Şer'î, diğer bir deyişle dinî engeller ise taraflardan birinin halvet esnasında ibadet cinsinden bir şey yapıyor olması ya da dinin cinsel münasebete engel kabul ettiği bir durumun kadında bulunuyor olmasıdır. Eşlerden birinin halvet esnasında namaz kılıyor, Ramazan orucunu tutuyor olması ya da hac veya umre için ihramlı olması sahih halvete mani durumlardır. Kadının hayız ya da loğusa olması da şer'î bir engeldir. Zira bu durumlarda cinsel münasebet şârî' tarafından yasaklanmıştır. İhramdayken birleşme, hac ve umrenin fasit olmasını, sonuç itibariyle fasit olan ibadetlerin kaza edilmesini ve kurban kesmeyi gerektirmektedir. Oruçluysen birleşme, kaza ve kefaret gibi nefse ağır gelebilecek bir sonucu doğurmaktadır. Fakat nafîle cinsinden olan ibadetler, adaklar, kaza ve kefaretler sahih halvete mani değildir.⁸³

Kanaatimizce Hanefilerin benimsediği bedenî, dinî, hissî manilerin cinsel münasebeti engellemesi şüphelidir. Hastalık olması halinde erkeğin kadından başka şekilde yararlanması mümkündür. Halvet mahallinde üçüncü bir kişinin var olması söz konusu mekânı sahih halvetin mekânı olmaktan çıkardığından, hissî

81 Kâsânî, II, s. 292-293; Aynî, IV, s. 670; Abdulhamîd, s. 143.

82 Aynî, IV, s. 673; Çeker, "Halvet", s. 384.

83 Mevsilî, III, s. 103; İbn Âbidîn, III, s. 114-117.

engellerden bahsetmenin bir gerekçesi kalmaz. Bunun yanı sıra hayızlı, nifaslı, oruçlu ya da ihramlı olmak gerçekten zifafa engel değildir. Zira bu tür durumlar mutlak olarak zifafa engel olsaydı bunların karşılığında bir ceza takdir etmenin bir anlamı olmazdı. Ramazanda oruçlu olmasına rağmen kişilerin cinsel münasebette bulunması mümkündür. Kaldı ki, Ramazan'da cinsel münasebetten dolayı kefaretin gerekliliğini konu alan hadis yaşanmış bir duruma aittir.⁸⁴ Hanbelîlerin kadının kendini teslim etmemesi, kadının zifaktan kaçınmasını bir engel olarak kabul etmeleri daha isabetli bir görüştür. Çünkü bu durumda erkeğin ister cinsel münasebet yoluyla ister diğer şekillerden olsun kadından yararlanması mümkün değildir.

5. Sahih Halvetin Sonuçları

Sahih halveti kabul edenlere göre, sahih halvetin boşanmaya etkisi, cinsel münasebetin boşanmaya etkisiyle benzer kabul edildiği için genel anlamda sahih halvetin etkisi bazı durumlar hariç zifafın boşanmaya etkisi gibidir. Sahih halvet şu hususlarda zifaf gibidir:

a. Mihrin tekküdünde sahih halvet zifaf gibidir. Sahih halveti kabul edenlere göre, sahih halvetten sonra talak meydana gelirse kadın nikâh esnasında belirlenmiş mihrin tamamını hak eder.⁸⁵ Bunun nedeni kadının kendisini kocaya teslim etmesidir. Sahih halvette kocanın kadının üzerindeki hakkını (milku'l-muta) alması önünde hiçbir engel mevcut değildir.⁸⁶

b. Nikâh esnasında mihr belirlenmemişse sahih halvetten sonra boşama gerçekleşirse kadın emsal mihr hak eder. Buna göre sahih halvet emsal mihrin (mihr-i misil) sabit olmasında etkilidir.⁸⁷ Burada sahih halvetin etkisi cinsel münasebetin etkisi gibi kabul edilmiştir. Bu yönüyle sahih halvet, hükmî birleşme olarak kabul edilir. Keza cinsel münasebet veya sahih halvetten önce kocanın ölmesi halinde de kadın mihrin tamamını alır.⁸⁸

c. Mihrin miktarı belirlenmiş nikâh akdinden sonra kadının mihrin yarısını hak ettiği hallerde sahih halvetin etkisi zifaf gibidir. Ayete göre zifaf olmadan boşama olması halinde kadın belirlenmiş mihrin yarısını alır: “*Evlendiğiniz kadınları mihr belirlediğiniz halde temas etmeden boşarsanız belirlediğiniz mihrin yarısı onlarındır*”⁸⁹ mealindeki âyette bu durum açıkça anlaşılmaktadır. Sahih halveti

84 Buhârî, Savm 29; Müslim, Siyâm 85; Bu konuda geniş bilgi için bkz. Abdullah Çolak, “Oruç Kefâretinin Dayandığı Hadislerin Tahlili”, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl:9, sayı: 23, 2005. s.135-156.

85 Kâsânî, II, s. 584; Buhûtî, III, s. 89; Nevevî, *Mecmu'*, XV, s. 501; İbn Âbidîn, III, s. 102.

86 Abdulhamîd, s. 141.

87 Kâsânî, II, s. 585; Abdulhamîd, s. 142.

88 Abdulhamîd, Muhammed Muhyiddîn, *el-Ahvâlu's-Şahsiyye fi's-Şer'iati'l-İslâmiyye*, Mektebet'l-Hanefiyye, İstanbul, s. 141.

89 Bakara, 2/237.

kabul edenlere göre, zifaf ve sahih halvet olmadan boşama gerçekleşirse kadın mihrin yarısını hak eder. Burada da sahih halvetin etkisi zifaf gibidir.⁹⁰

d. Sahih halvetten sonra boşama gerçekleşirse kadın iddet bekler ve iddetin bütün hükümleri geçeli olur. Bu boşama bâin talak kabul edilir.⁹¹

e. Sahih halvetten sonra boşama gerçekleşirse kadın iddet bekleyeceği için iddet bekleyeceği yerin temini ve bu süre zarfındaki nafakası (*iddet nafakası*) kocaya aittir. Dolayısıyla sahih halvet iddet nafakasını gerekli kılar.⁹²

f. Sahih halvetten sonra kadının iddeti boyunca koca bazı kadınlarla aynı anda evli olamama (cem) ve dörtten fazla kadınla (teaddüd-i zevcât) ilgili kısıtlamalara tâbi olur.⁹³

g. Sahih halvet gerçekleşikten altı ay sonra doğan çocuğun nesebi erkeğe ait olur. Sahih halvet zifaf gibi nesebin sabit olmasında belirleyicidir.⁹⁴

h. Hanefilere göre sahih halvet, mutanın sabit olmasında da belirleyicidir. Mihir belirlenmeksizin yapılan sahih bir nikâh akdinden sonra cinsel münasebet olmadan boşama olursa, erkek *muta* diye ifade edilen bir miktar malı kadına vermesi gerekir. Mutanın sabit olması için nikâh akdinin yapılmış olması, mihrin belirlenmemiş olması ve zifafın olmaması gerekir. Hanefilere göre zifafın yanı sıra sahih halvetin de olmaması gerekir. Zifafı birlikte sahih halvet olmadan gerçekleşen boşamadan sonra erkek kadına *muta*'ı verir.⁹⁵

Sahih halvet, bazı yönlerden zifaftan ayrılır. Sahih halvetin zifaftan ayrılan yönleri şu şekilde sıralanabilir:

a. Cinsel birleşmenin aksine sahih halvet eşleri muhsan kılmaz. Bu sebeple sahih nikâhla evlenip sahih halvette kalıp, zifaf gerçekleşmeyen bir kadın veya erkek zina suçu işlese ona bekârlara uygulanan ceza uygulanır.⁹⁶

b. Anne ile gerçekleşen sahih halvet rebibeyi üvey babasına haram kılmaz. Çünkü rebibe üvey babaya sadece hakiki zifafı haram olur.⁹⁷

c. Üç defa boşanmış bir kadın sahih halvetten sonra boşandığı eski eşine helal

90 Abdulhamîd, *el-Ahvâlu's-Şahsiyye fi Ş-Şer'ati'l-İslâmiyye*, s. 141.

91 Aynî, *Binâye*, IV, s. 655; İbnu'l-Hümâm, *Kemaluddîn Muhammed b. Abdîrahman es-Sivâsî el-İskenderî, Tekmiletu Şerhu Fethu'l-Kadir X*, (Şerhü Fethu'l-Kadir alâ Hidâyeti Şerhi Bidâyeti Mübtedî içinde), (1. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2003, II, s. 447; İbn Rüşd, s. 485-486; Acar, "İddet", s. 467.

92 Aynî, *Binâye*, IV, s. 655; İbnu'l-Hümâm, II, s. 447; İbn Rüşd, s. 485-486; Acar, "İddet", s. 467.

93 Aynî, *Binâye*, IV, s. 655; İbnu'l-Hümâm, II, s. 447; İbn Rüşd, s. 485-486; Acar, "İddet", s. 467.

94 Aynî, *Binâye*, IV, s. 655; İbnu'l-Hümâm, II, s. 447; İbn Rüşd, s. 485-486; Acar, "İddet", s. 467.

95 Heyet, *Fetâva'l-Hindîyye I-XIII*, Kahire, trs. VI, s. 206.

96 Abdulhamîd, s. 144.

97 Abdulhamîd, s. 144.

olmaz. Sahih halvet şer'î tahlîl (hülle) değildir. Hâlbuki birleşmenin gerçekleştiği bir evliliğin sona ermesinden sonra kadın eski kocasına dönebilir.⁹⁸

d. Zifafın olduğu sahih bir nikâh akdinden sonra gerçekleşen boşamanın ric'î olması mümkündür. Fakat sahih halvetten sonra gerçekleşen boşama her hâlükârda bâin talaktır.⁹⁹

e. Zifaftan sonra vuku bulan talak ric'î ise iddet içerisinde koca ölse kadın, kadın ölse kocası ona varis olur. Ancak sahih halvetten sonraki boşamanın iddeti müddetince taraflardan birisi ölse diğeri ona varis olamaz.¹⁰⁰

Sonuç

Bütün sıhhat şartlarını hâiz sahih bir nikâh akdiyle zifaf arasında bir takım durumların olabileceğini dikkate alan müçtehitler bu süre zarfında zifaf olsun ya da olmasın kadınla erkeğin baş başa kalmasıyla gerçekleşen sahih halvetle ilgili olarak bazı yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Kimi müçtehitler bazı şartların bir arada bulunmasıyla oluşan sahih halvetin mehrin tekküdü, iddetin gerekli ve nesbin sabit olması gibi nikâh akdinin hükümleri üzerinde etkili olduğu görüşünü benimserken diğer bazı âlimler sahih halvetin nikâh akdinin hükümleri üzerinde etkili olmadığı görüşünü benimsemiştir. Sahih halvetin gündeme getirilmesi ve bu konuda farklı görüşlerinin oluşmasının temel nedeni Bakara sûresinin 237. Âyetiyle Nisâ sûresinin 21. Ayetinde geçen ve “temas” anlamını içeren bazı kavramların farklı şekilde yorumlanmasına dayanır.

Hanefiler ve Hanbelîlerden oluşan sahih halveti kabul edenlerin görüşleri “cinsel münasebet/zifaf” temelinde değerlendirildiğinde zayıf bir görüş olduğu görülür. Çünkü ilgili âyetlerde geçen ‘mesîs’ kelimesinin doğrudan cinsel münasebete işaret ettiği anlaşılır. Özellikle Ahzâb sûresinin 49. âyetinde iddetin gerekli olmamasının zikredilmesi, buradaki dokunma ile zifafa işaret edildi anlaşılır. Boşanmalardan sonra iddetin gerekli görülmesinin gerekçelerinden biri kadının hamile olup olmadığının tespitine yöneliktir. Fakat sahih halveti kabul edenlerin görüşünün kadının manevi haklarını koruması bakımından dikkate alınması gereken bir görüş olduğunu da belirtmemiz gerekir.

Henefî uleması ve Ahmed b. Hanbelî’in dışında kalan sahih halveti kabul etmeyenler ilgili âyetlerdeki lafızları zifaf olarak yorumlamışlardır. Bundan dolayı onlara göre boşanma yaşanması durumunda ortaya çıkacak hükümlerin durumu zifafın olup olmamasına bağlıdır.

Kanaatimizce sahih halvetin hukukî bir durum olarak ele alınmasının temel

98 Şevkânî, II, s. 279; Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, I, s. 345; Abdulhamîd, s. 145.

99 Abdulhamîd, s. 145.

100 Abdulhamîd, s. 145.

nedeni kadın erkek ilişkilerinde otokontrolün toplum tarafından sağlanması ve kadının itibarını koruma düşüncesidir. Zira kimsenin muttali olmayacağı bir yerde sahih bir nikâh akdinden sonra baş başa kalan karı ve kocanın arasında cinsel temasın yaşanması ihtimal dâhilinde olmasına rağmen, yaşanmış gibi bazı dışsal şartlarından bahsetmek, kişilerin irade beyanına başvurmayı ön plana çıkarmamak otokontrolü sağlama düşüncesini gündeme getirmektedir. Sahih halvetin oluşmasını sağlayan bütün şartlar gerçekleşmiş olmasına rağmen kişilerin cinsel münasebetin olmadığını ileri sürdüğünü ve bunun dikkate alındığını gösteren bir ifadeye kaynaklarda rastlamadık. Burada esas olan sahih halvetin şartlarının tahakkuk etmesidir.

Sırf aralarında nikâh bağı bulunan bir erkekle bir kadının baş başa kalması cinsel münasebet olarak kabul edip, mihrin tamamının gerekliliğine hükmetmek bir ihtimale dayanarak başkasının hakkını bir başkasına haksız şekilde verme sonucunu doğurabilir. Sahih halvette cinsel münasebetin olup olmadığına yönelik bir ispatlama yönüne gidilmemesi de İslâm hukukunda ön görülen ispat vasıtalarının tabiatına aykırıdır. Söz gelimi zinanın sabit olmasının bir yolu ikrardır. İkrar ya da şahitliğe başvurulmadan sırf aralarında nikâh bağı bulunmayan bir erkekle bir kadının bir yerde baş başa kalmalarına bakıp zinanın sabit olduğuna hükmedilmez. Zina fiilinin sabit olması için delillere başvurulmasına karşın, sahih halvette tarafların irade beyanına başvurulmaması, sadece tarafların dışında olan bazı durumların mevcudiyetine dayanıp hüküm vermenin sağlıklı olmadığını düşünmekteyiz.

Sahih halveti kabul edenlerin temel düşüncesi kadının itibarını koruma düşüncesidir. Zifaf olmasa dahi uzun süren bir birliktelikte kadının zarar göreceği aşikârdır. Bundan dolayı İbnu'l-Arabî tarafından ifade edilen ve uzun süren bir halvetin zifaf sayılması gerektiğini konu alan yaklaşımın daha isabetli olduğunu düşünmekteyiz. Hukuk güvenliği açısından sahih halveti kabul edenlerin görüşü halvet durumu uzun sürmesi halinde dikkate alınabilir.

Kaynakça

- Abdulhamîd, Muhammed Muhyiddîn, *el-Ahvâlu's-Şahsiyye fi's-Şerîati'l-İslâmiyye*, Mektebet'l-Hanefiyye, İstanbul trs.
- Acar, H. İbrahim, "İddet", *DİA*, , XXI, s. 467, İstanbul 2000.
- Aynî, Ebî Muhammed Mahmud b. Ahmet, *el-Binâye fi Şerhi Hidaye I-XII*, (2. Baskı), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1990.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali, *Sünenü'l-Kübrâ I-XI*, (3. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2003.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâ'il, *Sahîhu'l-Buhârî*, Dâru İhyâi't-Turâi'l-'Arabî, Beyrut 2001.
- Buhâtî, Mansûr b. Yunûs b. İdrîs, *Keşşâfu'l-Kıma'an Metni'l-İknâ' I-IX*, Dâru'l-Âlemu'l-Kutub, Riyâd 2003.
- Cassâs, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî, *Ahkâmu'l-Kurân I-III*, (3. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2007.
- Cemel, Süleymân b. Ömer b. Mansûr el-Acilî eş-Şâfiî, *Hâşiyetu'l-Cemel alâ Şerhi'l-Minhac*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut trs.
- Cevherî, İsmail b. Hammâd, *Mu'cemu's-Sihah*, (2. Baskı), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2007.
- Cürçânî, Ali b. Muhammed eş-Şerîf, *Kitâbu't-Ta'rifât*, Dâru'n-Nefâis, Beyrut 2007.
- Çeker, Orhan, "Halvet", *DİA*, (384-386), XV, İstanbul 1997.
- Çolak, Abdullah, *İslâm Aile Hukuku*, Malatya 2014.
- Dârekutnî, Ali b. Ömer, *Sünen-i Dârekutnî I-VI*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut trs.
- Heyet, *Fetâva'l-Hindiyye I-XIII*, Kahire, trs.
- Heyet, *Mevsûat'ul-Fıkhiyye I-XXXXV*, (2. Baskı), nşr. Vizâretü'l-Evkâf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1983.
- Heyet, *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*, Yayına Hazırlayan ve Notlar Ekleyen: Orhan Çeker, Konya 2012.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn, *Reddu'l-Muhtar alâ Durri'l-Muhtar Şerhi Tenviri'l-Ebsâr I-XII*, Dâru'l Âlemi'l-Kutub, Riyad 2003.
- İbn Aşur, Muhammed Tahir, *Makâsıdu's-Şerîati'l-İslâmiyye*, trc. Mehmet Erdoğan-Vecdi Akyüz, Rağbet Yay., İstanbul 2013.
- İbn Hâc, Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Abdarî el-Mâlikî, *Medhal*, Mektabetu Daru't-Turâs, Kahire trs.
- İbn Hacer, Şihâbuddîn Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî I-XXVI*, Beyrut 2013.
- İbn Kudâme, Muvaffâkuddîn Ebî Muhammed Abdillâh b. Ahmed b. Muhammed, *el-Muğnî I-XV*, (3. Baskı), Dâru'l Âlemu'l-Kutub, Riyad 1997.
- İbn Mâce, Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sünenü İbn Mâce*, Thk. Yusuf el-Hâc Ahmed, Mektabetu İbn Hacer, Şam 2004.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mukarrem, *Lisânu'l-Arab I-XVIII*,(7.

- Baskı), Daru'l-Sadir, Beyrut 2011.
- İbn Nüceym, Zeynu'l-Âbidîn b. İbrâhîm, *el-Eşbâh ve'n-Nezâir 'Âlâ Mezhebi Ebî Hanîfe en-Nu'mân*, Thk. Abdu'l-Kerîm Fudayl, Mektebetu'l-Asriyye, Beyrut 2011.
- İbn Rüşd, Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *Bidâyetu'l-Müçtehid ve Nihâyetu'l-Muktesid*, Müessesetu'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2010.
- İbnu'l Kayyim, Ebî Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr Eyyûb, *Î'lâmu'l-Muvakkîn an Rabbi'l-Âlemîn I-VII*, Dâru'l-İbn Cevziyye, Riyad 1423.
- İbnu'l-Arabî, Ebî Bekr Muhammed b. Abdillâh, *Ahkâmu'l-Kur'ân I-IV*, Dâru'l Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2012.
- İbnu'l-Hümâm, Kemaluddîn Muhammed b. Abdirrahman es-Sivâsî el-İskenderî, *Tekmiletu Şerhu Fethu'l-Kadir X*, (Şerhü Fethu'l-Kadîr alâ Hidâyeti Şerhi Bidâyeti Mübtedî içinde), (1. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2003.
- Karâfî, Şahabuddîn Ebû'l-Abbas Ahmed b. İdrîs, *el-Furûk I-IV*, (1. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1998.
- Karaman, Hayreddin, *Mukayeseli İslâm Hukuku I-III*, İz Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Kâsânî, Alau'd-Dîn Ebî Bekr b. Suû'd el-Hanefî, *Bedâiyu's-Sanâyi' fi Tertîbi's-Şerâi' I-VI*, Dâru'l-İhyâi't-Turâsî'l-Arabî Beyrut 2010.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr, *el-Câmiu' li Ahkâmi'l-Kurân I-XXIV*, (1. Baskı), Müessesetu'r-Risâle, Beyrut 2006.
- Mevsilî, Abdullah b. Mahmûd b. Mevdûd b. Mahmud, *el-İhtiyâr li'Ta'lîli'l-Muhtâr I-V*, Çağrı Yay., İstanbul 2007.
- Müslim, Ebu'l-Husayn Muslim b. el-Haccâc en-Neysâbüri, *Sahîhu Müslim*, Thk. Halîl b. Me'mûn Şeyhân, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2007.
- Nesâî, Ahmed b. Şu'ayb el-Hurasânî, *Sünenü'n-Nesâî*, Thk. Halîl b. Me'mûn Şeyhâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2007.
- Nevevî, Ebu Zekeriyya Muhyiddin b. Şeref, *Kitâbu'l-Mecmû' Şerhu'l-Muhezzeb li's-Şirâzi I-XXIII*, Mektebetu'l-İrşâd, Cidde trs.
- Pekcan, Ali, *İslâm Hukukunda Gaye Problemi*, Ek Kitap, İstanbul 2012.
- Râğîb el-İsfehânî, Hüseyin b. Muhammed, *el-Müfredât fi Ğarîbi'l-Kurân*, Kahire 1970.
- Râzî, Muhammed Fahrudîn, *Mefâtihu'l-Ġayb XXXII*, (1. Baskı), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1981.
- Saffet, Köse, *İslâm Hukukuna Giriş*, Hikmetevi Yay., İstanbul 2012.
- Sâvî, Ahmed, *Belagatu's-Sâlik li Ekrabi'l-Mesâlik I-IV*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1995.
- Serahsî, Şemseddîn, *Kitâbu'l-Mebsût I-XXXI*, Daru'l-Ma'rife, Beyrut trs.
- Şelebî, Şihâbuddîn Ahmed, *Haşiye 'alâ Tebyîni'l-Hakâik I-VI*, Bulak 1314.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali, *Seylu'l-Cerrâru'l-Mütedeffik alâ Hadâiku'l-Ezhâr*, (1. Baskı), Dâru İbn Hazm, Beyrut 2004.

Şevkânî, Muhammed b. Ali, *Neylü'l-Evtâr min Esrâri'l Münteka'l-Ahbar*, (1. Baskı), Dâru'l-Kutubi'l-Arabiyye, Beyrut 2004.

Tehânevî, Muhammed b. Alî b. Kâdî Muhammed Hâmid b. Muhammed Sâbir el-Fârûkî, *Keşşâfu Istulâhâtu'l Funûn ve'l-Ulûmu'l-İslâmiyye I-III*, Dâru Sâdır, Beyrut.

Tirmizî, Ebî İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, *Câmiu'l-Tirmizî*, (1. Baskı), Thk. Yusuf el-Hâc Ahmed, Mektebetu İbn Hacer, Dimeşk 2004.

Yaman, Ahmet, *İslâm Aile Hukuku*, İFAV, İstanbul 2015.

Çolak, Abdullah, "Oruç Kefâretinin Dayandığı Hadislerin Tahlili", *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl:9, sayı: 23, Erzurum 2005.